

Într-un sat de munte

1. ACTUL I

(Interiorul unei cărciume, clădire cu grinzi de lemn. În fund, la mijloc, ușa de intrare; la stânga, fereastră mare de prăvălie cu oblon; lângă fereastră, taraba. La stânga, planul întâi și al doilea, două uși cari dau în două odăi. La dreapta, planul întâi, chepengul beciului și o ușe care dă în celar. La stânga, în față, o masă de lemn și scaune rustice. Lavițe pe lângă pereți.)

1.1. SCENA I

DRAGOMIR, GHEORGHE și ANCA

(Toți trei stau împrejurul mesii pe care arde o lampă mică cu petrol. Gheorghe ține o gazetă în mână. Anca lucrează la o cămașe.)

GHEORGHE ... E greu să scape, firește... dar se-ntâmplă...

Așa fac mai toți câți scapă: dintru-întâi s-arată pocăiți, se prefac proști, se dau tot cu binișorul, și odată, când le vine bine, p-aici ți-e drumul...

DRAGOMIR Adică și ăsta era șiret... se prefăcea...
(zâmbind.) Am înțeles!

GHEORGHE Știu eu?

DRAGOMIR Fugi, mă, d-acolo!

GHEORGHE De ce să nu crezi că s-a prefăcut?

ANCA Asta e! Nouă ani de zile!... Cine se prefăce atâta vreme așa, și să nu fi fost nebun, tot acolo ajunge... până la urmă tot nebunește.

DRAGOMIR Dac-a fost ticălos, prostul! L-a găsit cu cămașa plină de sânge, a văzut la el luleaua, tutunul și

amnarul mortului... Dacă s-a bucurat să fure niște nimicuri de la un mort pe care l-a găsit în pădure, eu stric?... Era tâmpit... când i-a citit osânda, râdea...

ANCA

(cu mult interes)

Cum?... De unde ai văzut tu când i-a citit osânda?

DRAGOMIR Am fost la judecată.

GHEORGHE Ai fost?

ANCA

(din ce în ce mai interesată)

La care judecată?

DRAGOMIR

(contrariat)

La jurați, când l-a osândit.

ANCA Ai fost tu la jurați!... și mie atâția ani de zile să nu-mi spui!

DRAGOMIR Ți-am spus...

ANCA Ba nu.

DRAGOMIR

(supărat)

Ei! Așa e, nu, firește. La ce?... Să-ncepi iar să-mi bocești pe răposatul?

ANCA

(clătinând din cap)

Dragomire! (se scoală și trece la tarabă.)

DRAGOMIR

(după ce s-a uitat urât la ea, cătră Gheorghe)

Ia citește, mă, înainte, să vedem ce s-a făcut nebunul.

GHEORGHE

(căutând șirul în ziar, apoi urmând citirea)
"... precum și toate cercetările au fost zadarnice. Soldatul mărturisește că de multe ori a mers cu nebunul la apă, că-l lăsa la fântână singur și el se ducea să-și vadă amanta. Nebunul venea cu donițele pline și-l chema să se întoarcă împreună la temniță. Tot timpul, nebunul a fost ca și liber, în orice caz foarte puțin păzit. Era bun și foarte simpatic tuturilor - afară de accesurile acute în care-l apuca mania persecuției. După cum afirmă soldatul, nebunul ar fi căzut în ocna a veche, care e părăsit de pe vremuri..."

DRAGOMIR

(cu interes)

Care va să zică... a murit...?

GHEORGHE Ba bine că nu.

DRAGOMIR

(aparte)

A murit!...

GHEORGHE Ia spune, Dragomire, ce fel de om era... Eu n-am văzut de când sunt o judecată la jurați... Aș vrea să văz și eu o dată... Ce face, ce zice, omul pe care-l judecă?

DRAGOMIR Ce să facă?... Stă și el între puști și așteaptă să se isprăvească mai degrab'...

ANCA

(la tarabă)

Dar tu, Dragomire, ai mers așa din întâmplare ori dinadins?

DRAGOMIR

(întorcându-se spre ea)

Dinadins?... Ce nu ți-e bine?... De ce să merg dinadins? (lui

Gheorghe.) S-a nemerit să fiu în oraș... mă dusesem să vânz niște lână. (răstit, cătră Anca, care șade rezemată cu coatele pe tarabă.) Ce faci acolo?

ANCA Nimic... Ascult.

DRAGOMIR Asculți! (din ce în ce mai aspru.) Nu-ncepi iar să bocești pe răposatul? Că iar am vorbit de el... 'Aide de! Începe... jelește-l!... (Anca trece binișor și iese în stânga; - cătră Gheorghe.) Eu zic că nebunul nu era vinovat; degeaba l-a băgat douăzeci de ani la ocnă!

GHEORGHE Știi c-ar fi ciudat - că s-a mai întâmplat așa lucru... să te pomenești că prinde vreun tâlhar și ala spune: tot eu am făcut acu câțiva ani omorul din pădurea Corbenilor... Uite de ce și uite cum... 'Ai?

DRAGOMIR Se prea poate.

GHEORGHE Ce te faci atuncea cu nebunul?...

DRAGOMIR Care?

GHEORGHE Care a fost osândit degeaba.

DRAGOMIR Ai zis c-a murit.

GHEORGHE Să zicem că trăiește...

DRAGOMIR Cum să trăiască?... A căzut în ocna părăsită...

GHEORGHE Nu... să zicem că n-a căzut, să zicem c-a fugit și pun mâna pe el... Cine-i plătește atâția ani la necaz?

DRAGOMIR Dumnezeu... (pauză.) Mă, Gheorghe, tu cam știi legile...

GHEORGHE Așa ș-așa... (Anca intră și se oprește în ușe.)

DRAGOMIR Nu-i așa că un om care a făcut o faptă... un omor... nu-i așa că dacă vine singur peste zece ani și se mărturisește, nu mai are nici o pedeapsă?...

GHEORGHE Cât e nu știu sigur, dar știu că e un termen:
dacă trece ala, s-a isprăvit...

ANCA

(care a ascultat din pragul ușii, coboară; e plânsă)
Cum adică? La zece ani un ucigaș poate veni să spuie singur ce-a făcut și lumea îl lasă în pace.

DRAGOMIR Așa e legea...

ANCA Bună lege, zău! (se șterge la ochi.)

DRAGOMIR De ce nu te pui tu să faci alta mai bună? (fixând-o.) Iar ai venit! (lui Gheorghe.) Vezi de ce nu i-am spus... pentru că de câte ori vine vorba de răposatul, ori își aduce aminte de el cât de departe, îmi urlă toată ziua. (cătră ea.) Mergi d-aici, și nu mai mă boci pe cap, cobe!... Știi că dacă m-ar omorî pe mine, mi-ai juca hora la soroace în loc să-mi faci pomană... (pauză; Anca se retrage.) Dacă era să bocești toată viața pe bărbatu-tău ăl dintâi, de ce te-ai măritat a doua oară?... 'Aide.. mergi!

ANCA De ce nu ești mai blând, Dragomire?

DRAGOMIR Pleacă odată...!

ANCA Mă duc. (iese în fund.)

1.2. SCENA II

DRAGOMIR, GHEORGHE

DRAGOMIR Du-te la păcatele! (se scoală supărat.)

GHEORGHE

(după o pauză)

Fie, măi vere, prea aspru ești cu muierea.

DRAGOMIR Ia lasă-mă-n pace și tu. Știi tu cum trăiesc eu?... Știi tu ce am făcut eu pentru femeia asta?... Că mai

bine îmi frângeam gâtul până să n-o fi întâlnit!... Dacă nu era femeia asta îndărătnică, eu eram astăzi altfel de om! Tu nu știi ce s-a petrecut între mine și ea.

GHEORGHE Da, da' văz ce se petrece. Vă canoniți unul pe altul degeaba: nici tu nu ești de ea, nici ea de tine.

DRAGOMIR Ea m-a luat ca să aibă cine să-i ție soroacele de sufletul răposatului. Din ziua întâia a cununiei și până astăzi, o dată n-am văzut-o zâmbind; de atunci și până astăzi cu trupul e aicea pe lumea asta și cu gândul e la Dumitru pe lumea ailaltă.

GHEORGHE O fi fost cu ea mai bun ca tine.

DRAGOMIR Mai bun!... De unde știa ea din ziua întâia că n-o să fiu și eu poate mai bun decât el. Eu n-o iubeam?... Că dacă n-aș fi iubit-o!... Și mai în sfârșit, înțeleg să plângă o femeie pe bărbat dacă e văduvă... da' dacă s-a măritat o dată cu altul... Care-i ăla să rabde asta?... Atunci de ce s-a mai măritat?

GHEORGHE Ei!

DRAGOMIR Da; de ce... dacă nu se poate despărți de umbra răposatului? Ba zi că e o femeie nebună, care mi-a stricat mintea și mie. Eu sunt sănătos, crezi, de când am luat-o?... Uf! M-am săturat! De opt ani de zile, Dumitru și iar Dumitru; pe îl auz când vorbește ea, când mă uit la ea, îl văz pe el... Eu trăiesc în casă, mănânc la masă, dorm la un loc cu stafia lui... Așa! Asta n-o să mai meargă mult! (Anca intră din fund încetinel, se oprește în ușă și ascultă; Gheorghe o vede și face o mișcare; Dragomir, atras de mișcarea lui Gheorghe, se întoarce și o vede.) Uite-o! Uite-l! El e... Dumitru! (cătră ea.) Ieși! Ieși! Fugi, să nu te văz! (Anca stă locului cu ochii pironiți

asupra lui.) Te duci? Or mă duc eu... Să nu te văz!
(pornește spre ea, ea înaintează spre el; el se repede, o
apucă de mână și-o aduce hotărât în față.) Ce vrei?... Ce
te uiți așa la mine?... Ce gândești?... Eu l-am omorât?...
Da? Spune! (o smucește.)

ANCA

(hotărât)

Dragomire, ești nebun. (își face cruce.)

DRAGOMIR Nebun?... Spune... (o smucește iar.)

GHEORGHE Dragomire!

ANCA O!... Nebun!

DRAGOMIR Nu, să spui... Din două una: or crezi că l-am
omorât eu...

ANCA Poftim! Asta-i vorbă de vorbit!

DRAGOMIR Da... și atunci de ce mai trăiești cu mine... or
nu crezi și atunci de ce mă chinuiești pe mine?... Ce ai cu
mine? Lasă-mă în pace pe mine cu Dumitru al tău! (o
împinge de mână și suie; ea vrea să facă un pas spre el.)
Lasă-mă în pace! (același joc.) Lasă-mă în pace! (iese
foarte turburat prin fund trântind ușa.)

1.3. SCENA III

ANCA, GHEORGHE

GHEORGHE

(sue până în fund)

Dragomire! Dragomire!... S-a dus!

ANCA

(coborând la stânga, aparte)

Se duce la cârciuma Popii,... acasă n-are ce bea.

GHEORGHE

(din fund)

Anco! (coboară încet.)

ANCA Tot aici ești?... Gheorghe, de ce nu-ți schimbi tu gândurile, mă băiete, și vrei să mi le schimbi pe ale mele? Îmi pare rău de tine!... Așa necăjită cum sunt, de ce nu mă lași tu necazului meu și mai mă turburi și tu?

GHEORGHE Pentru că...

ANCA Pentru că mă iubești... Asta o știu...

GHEORGHE Da, pentru că te iubesc...

ANCA Lasă-mă păcatelor mele, Gheorghe, și du-te. Ești tânăr, mergi de-ți caută norocul aiurea... Așa cum mă iubești tu pe mine eu nu te poci iubi...

GHEORGHE Tu nu poți iubi?

ANCA Ba... oi fi iubit și eu odată... dar n-am avut parte. Acu la mine a trecut vremea iubitului... D-aia Gheorghe, îți mai spui o dată, caută-ți norocul în altă parte...

GHEORGHE În altă parte?... Bine...

ANCA ... De ce să-ți încurci tu o viață tânără cu pățeli trecute, să iei o femeie cu gânduri vechi?... Ș-apoi chiar așa... cum să mă iei?

GHEORGHE Ți-am spus...

ANCA Să mă despart eu acum de Dragomir?... Nu se poate.

GHEORGHE Zici că ți-e greu să-l vezi.

ANCA Da... da' mie Dumnezeu mi l-a trimis pe el; și Dumnezeu știe ce face... eu trebuie să fac voia lui...

GHEORGHE Bine, Anco, fă cum vrei, trăiește cum îți vine... Eu m-am hotărât să plec din satul ăsta...

ANCA

(repede)

Să pleci?

GHEORGHE Da... Eu te iubesc, tu nu mă poți iubi... ce ar semăna să mai stau aici degeaba?

ANCA

(tristă)

Pleci!

GHEORGHE Da... Lumea a cam simțit... eu să mă stăpânesc nu poci... și nu voi să mă fac de batjocură, să mă ții de urmele tale ca un nătărău. (Anca stă pe gânduri.) Nu mai merge... să fiu prieten cu bărbatu-tău, care nu-i om de felul meu, numai ca să te poci vedea mai des!... Ești o femeie... nu știu cum să-ți zic... Ți-e drag să trăiești cu un om care se poartă cu tine ca cu un câine, și mă gonești pe mine, care te iubesc... Bine... Atuncii mai bine să nu te mai văz de loc.

ANCA Care va să zică, pleci?... Adevărat?

GHEORGHE Da...

ANCA Când?

GHEORGHE Cât s-ar putea mai curând... peste câteva zile.

ANCA Rău îmi pare.

GHEORGHE De ce?

ANCA De ce, de ne-ce, îmi pare rău...

GHEORGHE Dacă nu mă iubești?

ANCA Ce copil ești?... Eu nu te iubesc pe tine, dar tu mă iubești pe mine: nu înțelegi tu că mai dor o să-mi fie mai la urmă mie de tine decât ție de mine...

GHEORGHE Atuncea...

ANCA Ce?

GHEORGHE Vino cu mine.

ANCA Nu se poate.

GHEORGHE Prin urmare, eu ce să fac?

ANCA Tu... tu să te duci, Gheorghe, cu Dumnezeu; de
dorul meu să nu-ți pese... (plânge.)

GHEORGHE Anco, plângi?

ANCA Da.

GHEORGHE Pentru ce?

ANCA De prisos să-ți spui.

GHEORGHE Dacă plângi...

ANCA Să-ți vorbesc drept, Gheorghe: eu îți sunt cu mult
datoare ție... Multă putere mi-a dat prieteșugul tău și
gândul că un om așa de voinic ca tine mă iubește...
Gândul că tu ai fi în stare să faci odată ș-odată o jertfă
mare pentru mine era sprijinul sufletului meu amărât...
Dacă tu te duci, cum rămâi eu?

GHEORGHE Ce jertfă? S-o fac.

ANCA Nu poci acuma... nu știi... n-am ce să-ți spui. (stă
un minut la gânduri.) Gheorghe, dacă mă iubești mult...
mult... (schimbând repede tonul) du-te acuma de dormi
liniștit și vino mâine dimineață aici: Dragomir pleacă la
târg, putem sta mai mult de vorbă... Du-te... Noapte
bună.

GHEORGHE Noapte bună, Anco. (pleacă spre fund.)

ANCA

(aparte)

Pleacă (el dă să iasă; cu glasul jumătate) Gheorghe!

GHEORGHE

(întorcându-se)

M-ai chemat?

ANCA Nu... (el o privește lung, apoi vrea să plece.) Ba da!

(el se întoarce iar și coboară cu aerul întrebător.)

GHEORGHE De ce?

ANCA Nu pricepi?

GHEORGHE Nu.

ANCA

(cu multă intenție)

...Tu n-ai simțit, n-ai priceput de loc că și eu te iubesc?

GHEORGHE Tu... pe mine?... Adevărat?

ANCA Adevărat... Trebuie să-ți spui, că nu mai poci.

(foarte volubil.) Gheorghe, Dragomir o să vie acum

beat... Când se-ntoarce beat, mă-njură și se culcă și

doarme dus de poți tăia lemne pe el... Vino! De la tine

din deal se vede fereastra asta... oblonul este închis...

Pândește: când ai vedea lampa la ochiul oblonului, vino

degrabă... te aștept!

GHEORGHE Mă iubești?

ANCA Da, da' să nu uiți că sunt nevasta lui Dragomir...

dacă moare el sunt a ta!... Gheorghe, m-am jurat: când o

cădea a dintâi lopată de pământ pe coșciugul lui, eu să

fiu în brațele tale... Ai priceput?...

GHEORGHE S-aștept o viață întreagă...

ANCA

(scurt)

Ești un prost! M-ai fi iubind tu, da' nu mă-nțelegi...

Gândește-te mai bine la ce am vorbit... Cum vezi lumina, vino, să nu te aștept... Du-te...

GHEORGHE

(transportat)

Mă duc... viu... Mă iubești?

ANCA Da, da, te iubesc. (*îl strânge în brațe cu putere, apoi îi face vânt prin fund și încuie.*)

1.4. SCENA IV

ANCA

(singură, privind spre fund)

Gheorghe, Gheorghe, ce păcat te mână pe tine!... (coboară încetinel la masă.) O fi în stare băiatul ăsta ușurel de câte se laudă? Să vedem... Unde o fi câinele? La cârciuma Popii... joacă cărți și bea... Să vie iar beat, să mă înjure și să mă amenințe!... Aș vrea să știu cât o să mai ție asta!... Mult, nu crez!... (ascultă.) Haha! Vine.. el este... (își ia lucrul și stă la masă. - O bătaie în ușe. - Anca se ridică și stă un moment.) Am încuiat... (încă o bătaie. Anca merge la ușe.) Acuș-acuș! (descuie.)

1.5. SCENA V

ANCA, ION

ION

(foarte obosit și cam tremurând)

Bună vremea, nevastă.

ANCA Mulțumim dumitale, om bun... Ce poștești?

ION Îmi dai de mâncare?

ANCA

(aparte)

Ăsta nu-i din sat... e străin. (tare.) N-avem de mâncare, omule... pleacă.

ION Da'... mă lași să dorm?... lasă-mă să dorm...

ANCA

(aparte)

E un om rău, e beat, or ce? (tare.) Caută-ți de drum, creștine; (cam aspru) 'aide!

ION

(sfios și apărându-se ca de o lovitură la cap)

Mă duc... să nu mă bați... să nu dai!

ANCA Dec! De ce să te bat?... Du-te sănătos.

ION

(vrea să plece, își pierde puterile și se reazimă de ușe)

Nu mai poci... (rugându-se frumos.) Dă-mi ceva să mănânc, fă-ți pomană... mi-e foame. (se lasă binișor pe lavița din stânga ușii.)

ANCA Ai fi bolnav?

ION Nu.

ANCA Da' ce ai?

ION Mi-e foame... sunt ostenit...

ANCA Da'... de unde vii dumneata?

ION Hehe, de departe... tocma' de la munte.

ANCA Și ce vânt te-a bătut pe la noi?

ION M-am rătăcit.

ANCA Da-ncotro mergeai?

ION Nu știu...

ANCA Cum să nu știi unde mergeai?

ION

(încet și confidențial)

Vezi că eu... sunt nebun...

ANCA Nebun?!

ION Hăhă!... Da' nu m-apucă totdeauna... Și când mă chinuiește Necuratul, numa' vine Maica Domnului de mă scapă... Necuratul mi-a poruncit de două ori să-mi fac seama singur... ca să-mi ia sufletul...

ANCA Sărmane, cine știe ce păcate!...

ION Da' Maica Domnului nu m-a lăsat. (se închină.)

ANCA Și din ce ți-a venit?

ION Din bătaie... Și când mă speriu m-apucă, fie pe pustii locuri! Și, când e să m-apuce, îmi vine întâi cu grije și cu scârbă și pe urmă cu spaimă... și mă arde. (arată moalele capului.) Eu am o bubă aici înăuntru... Da-mi dai?

ANCA Ce?

ION De mâncare...

ANCA A! Uitasem, uita-te-ar relele! (merge la tarabă, taie un codru de pâine și i-l dă.) Na, omule.

ION Bodaproste!

ANCA Vrei ș-un rachiu?

ION Dacă-mi dai...

ANCA

(îi dă un țoi de rachiu)

Da' cum s-a întâmplat să-ți vie?... E de mult?

ION Vreo zece ani...

ANCA Zece ani... Și cine te-a bătut?... De ce?

ION Degeaba... Eu eram pădurar la Corbeni...

ANCA

(aparte)

Pădurar la Corbeni!... (tare.) Cine te-a bătut?

ION La judecată... că nu vream să spui.

ANCA

(cu nerăbdare)

Ce?

ION Că de ce l-am omorât...

ANCA Omorât! (aparte.) Doamne Isuse Christoase! Cine e omul ăsta? (cu teamă c-a aflat adevărul.) Te cheamă...

Ion...

ION

(dând din cap)

Ion mă cheamă.

ANCA Și zice c-ai omorât pe...

ION ... Pe Dumitru Cirezarul...

ANCA

(aparte)

Cum a ajuns omul ăsta aici?... Tu, Maica Domnului! I-ai fost călăuză; tu l-ai purtat pe căi necunoscute și mi l-ai trimis aici ca să ridice din calea hotărârii mele îndoiala...

ION

(moțâind)

Acu mi-e somn... (ascultă ca de departe.) De ce urlă câinele?

ANCA Nu urlă nici un câine.

ION Ascultă...

ANCA

(aparte)

Aiurează. (tare.) Ioane, vrei să te culci?

ION Da.

ANCA Scoală. (îl ajută să se ridice.) Vino cu mine... 'Aide p-aici. (îl duce de mâini încetinel spre stânga, planul întâi.)

ION Când urlă câinele, moare cineva... (șovăie, ea îl sprijinește.)

ANCA Încetinel...

ION Tu știi cine o să moară... O să moară Ion?... Dacă Ion moare, scapă de dracul?... (se oprește, face o grimasă de durere și pune mâna la cap.) Mă doare! (Amândoi ies încet.)

1.6. SCENA VI

GHEORGHE, ANCA

GHEORGHE

(intră repede din fund)

Anco! (venind spre stânga) Anco!

ANCA

(venind din stânga)

Gheorghe! (repede.) Ce cauți? Ce vrei? Nu ți-am spus să nu vii până nu ți-oi face semn? Ți-am făcut semn? Vrei să dea Dragomir peste tine aici?... Pleacă, du-te și nu mai veni până nu te chem...

GHEORGHE Stai să-ți spui... Am venit să-ți aduc o veste bună...

ANCA Ce veste bună?

GHEORGHE Viu de la cârciuma Popii. Dragomir e tot acolo... E băut... A jucat cărți, a pierdut și-a făcut cinste

la toți... E acolo popa, notarul, primarul, sunt toți în odaie...

ANCA Asta ți-e vestea a bună?

GHEORGHE Stai... Dragomir pleacă până-n ziuă.

ANCA Ei! Merge la târg.

GHEORGHE Nu... pleacă, nu se mai întoarce.

ANCA Ce?

GHEORGHE Te lasă... se duce în lume!

ANCA Cum! (aparte.) Nu crez eu asta.

GHEORGHE Anco...

ANCA 'Aida-de! Mai sunt și eu p-aici.

GHEORGHE Nu-ți pare bine? N-ai zis că mă iubești?

ANCA Ei da! Și-apoi... dacă te iubesc?

GHEORGHE Când bărbatul își părăsește nevasta, ea are drept, după lege, să se despartă de el și să ia pe cine-i place.

ANCA

(impacientată)

Ce vorbești prostii. Cum o să plece Dragomir? Unde să plece?

GHEORGHE N-a spus unde, dar își ia ziua bună de la toți... zău! Până în ziuă se pornește...

ANCA Om vedea... (aparte.) Așa? (stă pe gânduri.)

GHEORGHE La ce te gândești?

ANCA Gheorghe, uite-te la mine bine! Ești tu bărbat în toată firea, ori ești un om ușurel?... Mă poci eu încrede în tine? Faci ce ți-oi zice eu?

GHEORGHE Fac.

ANCA Dar dacă nu faci?

GHEORGHE Spune ce, să fac!

ANCA Bine... Să vedem ce-ți poate dragostea: du-te și orice s-ar întâmpla, până nu vezi semnul, nu te mișca. (Gheorghe face o mișcare.) Fără vorbă multă, pleacă. (îl împinge spre fund.)

GHEORGHE Anco!

ANCA Du-te.

GHEORGHE Mă iubești?

ANCA

(foarte impacientată)

Da, da' du-te. (îl împinge afară.) Să nu te întâlnești cu el... ia seama. (închide.)

1.7. SCENA VII

ANCA

(singură, coboară la ușa din stânga și ascultă; o deschide binișor și se uită înăuntru; trece apoi și șade la masă)

Vrea să plece... Ce să fac?... Să mă duc și să strig în gura mare... să dau pe vinovatul adevărat pe mâna judecătorilor și să scap pe nevinovat... Dar dovada? Bănuiala mea. Dar ce dovadă o să fie asta dacă el o tăgădui?... Ia stai... Care va să zică el mai are un an să o ducă cu frica în sân... anul ăsta o să umble fugar, și peste un an își poate spune singur fapta, și... s-a isprăvit... Să rămâie nepedepsit... Așa e legea, bine; dar eu poci să-l las așa?... Nu... nu se poate. (pauză.) Nebunul ăsta tot e

osândit o dată... Pentru un păcat, două ori zece, un om tot cu o viață plătește... Și fără altă vină nouă, nebunul tot are să fie prins până la urmă și întors acolo de unde a fugit... (pauză.) Și dacă e vorba, ce este mai bine pentru un nebun? Să-și târască viața pribeag și chinuit, fără adăpost, fără o zdreanță pe el, fără hrană, ori să trăiască la închisoare îmbrăcat, hrănit și îngrijit la vreme și adăpostit?... Să fie slobod e mai bine? Să se bucure de lumina soarelui în bunăvoie?... Dar e nebun... Mai are nebunul bunăvoie?... Lumina soarelui fără lumina minții... O să-i ție lumina soarelui singură iarna de cald, ori de foame vara? O să găsească ori nu un suflet de creștin să-l miluiască cu o fărâmă de pâine.... o să degere, or o să se coacă toată ziua, nemâncat, gonit de lipsa lui de voie, și seara o să adoarmă de foame pe pământul gol. Așa-așa... locul lui e la ocnă... Dumnezeu, cine știe pentru ce păcate, l-a aruncat în prăpastie, dar a fost și bun și i-a luat mintea cu care să-și judece ticăloșia: i-a dat greutatea... dar i-a luat cumpăna! (stă pe gânduri.)

1.8. SCENA VIII

ANCA, DRAGOMIR

DRAGOMIR

(intră și se oprește în prag, e palid și cam amețit)

Anco!... Anco!

ANCA

(tresărind)

Ai venit? (se scoală.)

DRAGOMIR Da... îți pare rău? Dacă îți pare rău... mă duc

iar... (șovăie.)

ANCA Nu-mi pare rău c-ai venit, îmi pare rău c-ai venit iar beat.

DRAGOMIR Asta așa e... sunt... ce e drept sunt cam beat... Am băut... dar de necaz am băut. (oftează.) Da, să știi tu... numai de necazul tău!

ANCA De ce ai băut nu știu, știu că ești beat... culcă-te.

DRAGOMIR Nu voi să mă culc... Am de vorbă cu tine...

ANCA Las' că mai vorbim mâine dimineață, acuma nu poți vorbi...

DRAGOMIR Ba poci... Dă-mi să beau.

ANCA Tot mai vrei?

DRAGOMIR Tot mai vreau... Adu vin și să stai aici, că am să vorbesc cu tine. (el stă la masă, ea îi aduce o cană cu vin.)

ANCA Na... să-ți treacă necazul.

DRAGOMIR

(ridică la gură cana și se oprește)

Tu! (rânjește la ea) tu, n-auzi?... De ce vrei tu să mă otrăvești pe mine?

ANCA Ești nebun, vai de capul tău! Da' de ce să te otrăvesc?

DRAGOMIR Ca să scapi de mine, știu eu!... Și să trăiești cu altul... Poate că ai pus ochii pe Gheorghe, învățătorul... Am cam mirosit eu ceva... (rânjind.) Vai de voi!... Vă pui capul la amândoi! (aduce cana la gură și iar se oprește.)

ANCA Vorbești aiurea...

DRAGOMIR Să mă otrăvești, 'ai? (îi dă cana și aspru.) Na

ici! Bea tu întâi... să te văz eu că bei.

ANCA

(ia cana, bea și i-o dă înapoi)

Na.

DRAGOMIR Tu, Anco, spune drept, ce gândești tu de mine?

ANCA

(luându-și lucrul)

Bine gândesc.

DRAGOMIR Bine?... Bine să fie... Las-o încurcată...
(pauză.)

ANCA Aba, Dragomire, când pleci tu?

DRAGOMIR Unde să plec?

ANCA În lume... știi eu unde? Am auzit că vrei să mă lași și să te duci încotro ăi vedea cu ochii...

DRAGOMIR Cine ți-a spus?

ANCA Ce-ți pasă... De ce, Dragomire?...

DRAGOMIR Pentru că nu trăiesc bine cu tine... nu mă iubești... tu nu-mi ești nevastă, îmi ești vrăjmaș... pentru că tu m-ai nenorocit pe mine...

ANCA Eu? Aș vrea să știi și eu cum.

DRAGOMIR Da, tu... Dacă nu te cunoșteam pe tine, eu era să fiu altfel de om... (bea și oftează.) Hehe! Ce om era să fiu eu... Dar s-a dus... acu e degeaba... las-o încurcată!

ANCA Și vrei să mă lași?

DRAGOMIR Da, numai câtăva vreme... să vezi cum îți este și fără mine... (bea.) Ascultă ici la mine... unde ți-e gândul?... Eu am o daraveră departe... trebuie să plec

mâine dimineață... Tu... fii cuminte... stai acasă și m-așteaptă. Să nu dea dracul!... Că te tai!...

ANCA O să zăbovești mult?

DRAGOMIR O lună, două, trei, mai mult... un an, nu știu...

ANCA Dar ai să vii înapoi?

DRAGOMIR Firește că viu... Tu ai să iei cu înscris de la Popa, -să-mi aduci aminte să-ți dau înscrisul - cinci sute de lei... Hanul poți să-l dai cu chirire; tot Popa vrea să-l ia... Șița de sub șură poți s-o vinzi... Scândurile de la deal o să le aducă peste câteva zile... mai ai să mai plătești vreo treizeci și cinci de lei... să le vinzi; poți apuca pe ele până la o sută de lei.

ANCA

(după ce l-a ascultat cu răbdare, clătînând mereu din cap)

Aoleu, Dragomire!

DRAGOMIR Ce?

ANCA Să mai crez eu că ai să te întorci? Eu nu văz că-ți faci adiata? (se scoală.) Dragomire, tu n-ai să pleci... Cum se poate una ca asta! Să-ți lași tu casa ta și să fugi așa în lume... De ce? Ai scăpătat și mergi să slugărești unde nu te cunoaște nimeni?

DRAGOMIR Aș!

ANCA Ori te-a ars focul și mergi să cauți adăpost în altă parte?

DRAGOMIR Nu!

ANCA Atunci ai făcut poate vreo faptă rea și ți-e teamă de răspundere, de pleci așa în străinătăți de la tine și de la ai tăi...

DRAGOMIR Dec!

ANCA Că cine fuge așa? Cine își părăsește așa casa și locul, tam-nisam și-și ia lumea în cap?... Doar oamenii deznădăjduiți, or făcătorii de rele, or... nebunii.

DRAGOMIR

(bea și rânjește)

Nebunii...

ANCA Deznădăjduit n-ai de ce să fii, că slava Domnului, ai după ce bea apă... Fapte rele zici că n-ai făcut, că tu știi și Dumnezeu ce stă pe cugetul tău... Atunci, Doamne iartă-mă, ai fi nebun!

DRAGOMIR

(acelașii loc)

Mai știi? Oi fi...

ANCA De asta să nu râzi... ești tu nițel cam țicnit... adică, ce nițel! Ești bine de tot; de mult ți-ai pierdut sărita... (Dragomir ascultă nervos.) Noaptea visezi urât și sai din somn mereu... Ți-e frică să dormi cu lampa stinsă... Mai-nainte, unde se întâmpla la tine să te îmbeți!... Acuma își bei mințile dintr-un țoi de rachiu... Mai-nainte mă sileai tu să fac pomană și să țiiu soroacele de sufletul lui Dumitru (Dragomir mișcare) -ba că ți-a fost prieten bun, ba că e păcat că s-a prăpădit așa om de omenie! - Ajunsesem să mă mir eu de tine, cum tu bărbatul meu să nu mă lași o clipă măcar să-mi uit de bărbatu-meu al dintâi... De la o vreme încoace, alta ș-alta: dacă pomenesc cât de rar de el, te-apucă alte alea... Tu n-ai băgat de seamă ce-ai făcut adineaori?

DRAGOMIR Când adineaori?

ANCA Adineaori, când citea Gheorghe.

DRAGOMIR Ei?

ANCA Vorbești niște vorbe... de nu te-ar cunoaște omul ar crede...

DRAGOMIR Ce vorbe? Ce-am zis?

ANCA Ce nu se cade să vorbești... Încăi la băutură, caleavalea... e omul cu mintea împăienjenită... Dar erai treaz...

DRAGOMIR Ei! Ce-am vorbit?

ANCA Mi-ai zis să-ți spui ce crez eu de tine, că tu ai omorât pe Dumitru... și Gheorghe era de față...

DRAGOMIR Și tu ce-ai răspuns?

ANCA Ți-am răspuns ca totdeauna... că ești nebun.

DRAGOMIR

(încruntat)

Nebun!...

ANCA Uite, vezi... am luat seama că nu-ți place de loc sauzi vorba asta. Ce să fie cu tine, Dragomire? Eu gândesc c-o fi vreun păcat... Să te spovedești... să te grijești...

DRAGOMIR Ce, am să mor?

ANCA Nu se spovedește omul numai când are să moară...

DRAGOMIR

(indispus)

M-oi spovedi altă dată, n-am vreme acuma.

ANCA Când?

DRAGOMIR Când m-oi întoarce...

ANCA Dacă t-ei mai întoarce...

DRAGOMIR Ei, așa! Dacă m-oi mai întoarce... (se ridică ametețit) m-oi spovedi... Ei, ș-apoi ce? Așa e viața omului! Pe toți dracul îi încalecă... toți o să moară, toți! Și eu o să mor... și tu o să mori, și Gheorghe și toți... pe rând, pe rând, ca la moară. (se uită lung unul la altul.) Tu, femeie, tu ești ispita... Anco! Anco! (îi face șovăind semn să vie după el.) 'Aide!... 'Aide, tu, n-auzi?... Mâini dimineată plec... Tu! De ce nu mă iubești tu pe mine? (o apucă.)

ANCA

(vrând să-l depărteze)

Lasă-mă...

DRAGOMIR Nu te las... (o ține cu d-a sila.)

ANCA

(fixându-l)

Aba, Dragomire, ții tu minte alaltăieri la pomană - că uitai să te întreb - când a venit rezervistul ăla, de ce ai fugit?

DRAGOMIR

(o lasă și o împinge ușor încolo)

Care rezervist?

ANCA ăla de semăna grozav cu Dumitru...

DRAGOMIR Tu știi care e ăla. (se întoarce spre masă.)

ANCA

(după o pauză)

Zici că pleci dis-de-dimineată?

DRAGOMIR

(posomorât)

Da... plec...

ANCA Atunci, culcă-te... ai și băut... e aproape de miezul nopții...

DRAGOMIR

(bea ce a mai rămas în cană)

Mă duc! (pleacă spre ușa odăii lui, la stânga, planul al doilea.) Sunt beat...

ANCA Crez... (urmându-l încet.) Du-te de te odihnește...
(subliniind) și...

DRAGOMIR

(din pragul ușii)

Și... ce?

ANCA Închină-te... să nu mai visezi urât.

DRAGOMIR Bine! (iese în stânga. Anca se uită din ușe în odaie.)

ANCA Așa... Dormi acuma. (î închide ușa și ascultă, trece apoi și ascultă la ușa cealaltă, apoi coboară.) Închină-te, Dragomire, că se apropie ceasul!
(Cortina)

2. ACTUL II

2.1. SCENA I

ANCA

(singură la masă)

Să chem pe Gheorghe și să-l pui să-i sfărâme capul... să stau să mă spovedesc lui Gheorghe cu de-amănuntul... Am eu vreme de asta acuma?... Poci să-i arăt lui așa de scurt și în pripă cum s-a strecurat și s-a înșirat îndelung, încet-încet, bănuială cu bănuială în sufletul meu, până să se înrădăcineze credința asta... că Dragomir e vinovat?... Să-mi pierz noapte cu vorbe... Dar Gheorghe

poate să nu vrea, or să nu fie în stare să facă așa faptă... Cum e băiatul ușurel, m-oi căi că i-oi fi spus... (pauză.) Nu... N-am nevoie de ajutor... Să mă gândesc mai bine... Cine n-o să creadă că tot nebunul fugit de la ocnă a omorât și pe Dragomir?... (pauză.) Da' de ce să-mi fac păcat și să mai străgănesc pe nevinovat?... Aseară, la cârciumă, Dragomir le-a spus la toți că pleacă-n lume. Am destul răgaz până la ziuă să-l târăsc și să-l arunc în puț; a plecat, s-a dus... nu mai vine azi, nu mai vine mâine, o lună, un an, nu mai vine de loc... M-a părăsit!... (pauză.) S-a hotărât... (se scoală, merge la tarabă și ia o bardă, apoi coboară încet.) Adică să fie greu lucru?... Doarme beat. Un uriaș doarme... doarme și cugetul lui și puterea lui și voia lui; viața lui arde încet și domol, cum arde lumânarea fără să vrea să arză... O femeie slabă, un copil fraged, hotărâre numai să aibă, poate să sufle o dată... ș-o stinge... (se joacă cu barda, ciopliind binișor pe muchia mesii; în stânga s-aud gemetele nebunului; ea se trezește din gânduri și ascultă.) Nebunul... S-a deșteptat... o să-l deștepte și pe el... Ce să fac? Să-l trăsnesc în somn!... Să moară fără să știe că moare, fără să vadă că eu îl lovesc, fără să-și aducă aminte de Dumitru... Dacă n-o vezi că vine, aia nu mai e moarte! Nu, nu vreau în somn: atunci ar fi parcă ar dormi mereu... Da... să-l deștept întâi: să știe că-i vine moartea, de la cine și de ce... (pune barda pe tarabă și pornește spre ușa lui Dragomir, face câțiva pași și se oprește; ușa de la Dragomir se deschide, el apare foarte turburat.)

2.2. SCENA II

ANCA, DRAGOMIR

DRAGOMIR

(speriat)

Anco!

ANCA

(aparte)

El!

DRAGOMIR Anco, am visat urât... mă doare mâna!

ANCA Aiurezi... te doare mâna din vis...

DRAGOMIR Mă înjunghie unde am semnul de mușcătură.

ANCA Șezi jos... tremuri. (el șade.) De unde ai tu mușcătura aia la mână, Dragomire?

DRAGOMIR De mult.

ANCA Bine, de mult; dar de unde?... N-auzi?

DRAGOMIR M-a bătut când eram copil și m-a mușcat unul pe care îl trântisem...

ANCA De ce nu vrei tu să-mi spui ce ai pe suflet? Eu văz că tu nu ești în toate ale tale... Tu ai un ghimpe în cugetul tău... Destăinuiește-te mie.

DRAGOMIR Ție?

ANCA Da, mie: (Dragomir mișcă din cap negativ) spune și te ușurează; dacă ai duce-o mult așa, o să înnebunești...

DRAGOMIR Să înnebunesc!

ANCA Da... Ce ai visat?

DRAGOMIR Un cap de mort... cu dinții mari... vrea să mă muște... mă doare...

ANCA Te doare că nu vrei să spui, te doare că nu te hotărăști să spargi buba și s-arunci răutatea afară... (pauză - se apropie binișor de el și-l apucă pe după gât.)

Ia ascultă, Dragomire... adică ce ar fi, cum stăm noi aici amândoi, să te pomenești cu Dumitru (el face o mișcare) că intră binișor pe ușe... uite pe colo... (arată în fund) să-l vezi că vine, cum era el înalt și voinic, și se așează frumos colea la masă în fața ta: "Ei, bună seara, frate Dragomire... Ce mai faci? Mai își aduci tu aminte de mine?..." (Dragomir se zgârcește pe scaun și s-apucă de masă; ea îi ia repede capul în mâini și cearcă să i-l întoarcă cu d-a sila spre fund.) Ia uite colo... colo... Iacătă-l... iacătă-l!... Vîno, vino, Dumitre!... (vrea să-l întoarcă cu toată puterea.) Ci uite-te!...

DRAGOMIR

(smucindu-se)

Lasă-mă!... (se scoală; s-aude țipând nebunul; Dragomir se întoarce spre stînga; alt țipet.)

ANCA Ascultă... (Dragomir își întoarce privirile de la stînga, ea se repede aproape de el și, jucând spaima, șoptit.) Dragomire! (îl smucește și-l întoarce în loc cu fața spre stînga; el dă cu ochii de nebun, scoate un strigăt înecat și rămâne încremenit.) Uite-l... Știi cine e? E nebunul care a scăpat de la ocnă...

DRAGOMIR Ion! (cade zdrobit pe scaun.)

ANCA El!

2.3. SCENA III

DRAGOMIR, ANCA, ION

ION

(coboară tremurând)

Mi-e foame... Îmi dai să mănânc?

ANCA

(lui Dragomir încet)

Trebuie să-l oprim aici până mâine... (merge la tarabă, ia pâine, o cană de rachiu și țoiuri și le aduce pe masă.)

Șezi colea, Ioane...

ION Șez. (șade sfios în fața lui Dragomir, care se dă înapoi cu scaunul.)

ANCA

(dându-i să bea)

Cum e la ocnă, Ioane?

ION Bodaproste... e bine. (la întrebările ei, Ion răspunde lui Dragomir.)

ANCA Și cum ai fugit de acolo?

ION

(ca iluminat)

Vezi că s-a pogorât Maica Domnului la mine și zice: pe cum că, Ioane, când ai ajunge la fântână sub deal, o să-ți iasă înainte cine să te aducă la mine, și să vii negreșit... să vii, că eu te scap de toți dușmanii tăi, și o să-ți fie bine, că eu, Maica Domnului, o să pui stavilă între tine și rele: relele să nu mai poată trece la tine, și nici tu să nu mai pot trece la ele... (simplu.) Așa...

ANCA Ei?...

ION Pe urmă, vere, m-am dus la fântâna de sub deal și am pus donițele jos... Ei! Era frumos și cald... și era pădurea singură... doar într-o tufă fluiera de departe o mierlă... Numa', dinspre partea dealului, iacătă că-mi iese înainte o veveriță, - vezi, o trimisese Maica Domnului! - Sta în fața mea în două labe și se uita la mine drept cu ochii ei mititei și galbeni. Eu am dat s-o prinz, când colo ea... tușt! A sărit p-o cracă subțire de alun: acu se încovoia

craca și s-apleca cu ea până la pământ, acu se ridica, acu se ridica, acu se apleca. Eu după ea, ea iar înaintea mea, în două labe, se uita la mine... Îi sclipea ochii, vere, de parcă era două schinte și mă chema iac-așa... (face gestul.) Am umblat o zi întreagă: la urmă a pierit și am rămas rătăcit... Da' acuma o să mă duc înapoi acasă.

ANCA Unde acasă?

ION La ocnă.

DRAGOMIR Ai scăpat și vrei să te duci singur înapoi?

ANCA Da' de ce te-a închis pe tine, Ioane?

ION Pentru că am omorât pe Dumitru.

DRAGOMIR Da' tu l-ai omorât?

ION Eu.

ANCA Ba nu tu.

ION Ba eu... Luleaua și tutunul și amnarul lui era la mine.

DRAGOMIR Ei, ș-apoi? Dacă s-o găsi luleaua și tutunul și amnarul tău la mine, se cheamă că te-am omorât, 'ai?

ION

(neînțelegând bine)

E!...

ANCA Ascultă-l pe el, Ioane, tu stai degeaba închis.

ION

(dă din cap)

Hăhă!

DRAGOMIR Și o să scapi curând de acolo... Peste un an... (se oprește privind bănuitor la Anca; ea face o mișcare de inteligență, trece la tarabă, d-acolo în celar și ascultă prin ușe, pe care a lăsat-o crăpată.)

ION Mai am unsprece ani.

DRAGOMIR Ba unul.

ION Ba unsprece...

DRAGOMIR

(impacientat s-apropie de Ion și confidențial, după ce a aruncat o căutătură de jur împrejur)

Daca mâine, poimâine, o ieși un om ș-o zice: dați-i drumul lui Ion, că nu este el vinovat, e altcineva...

ION Altceineva... Ei! Așa a făcut unul de la noi de la ocnă... om milos, vere, Dumnezeu să-l miluiască...

DRAGOMIR

(urmându-și jocul)

Lasă-mă să-ți spui... E altceineva: Ion a fost un prost, i-a luat din buzunar luleaua și tutunul; dar când i le-a luat, Dumitru era mort...

ION Ba nu...

DRAGOMIR Ba era mort... cu fața la pământ...

ION Ba nu, era trântit pe spate (Anca mișcare) și a deschis ochii la mine...

DRAGOMIR Ce!

ANCA

(coboară repede la masă)

Ș-apoi?

ION Apoi l-a podidit sângele pe nas și pe gură ș-a murit... (mănâncă. Anca își șterge ochii și se uită la Dragomir.)

DRAGOMIR

(răstit la ea)

Ce te uiți la mine așa? (ea apleacă privirile; el mai aspru.)

Uite-te la mine! (bate cu pumnul în masă; Ion tresare; foarte animat, către Ion.) Când l-ai găsit în pădure?

ION

(se scoală speriat și începe să tremure)

Spui, să nu mă lovești, să nu mă bați!...

DRAGOMIR Cine te bate?... șezi jos... (Ion șade înfricoșat.)

Pentru ce să te bat?

ION Pentru că am omorât pe Dumitru...

ANCA

(coborând)

Creștinul lui Dumnezeu, înțelege că nu tu.

ION

(cătră Dragomir)

Nu eu... da' cine? (Dragomir țâfnește.)

ANCA Spune cine, Dragomire.

DRAGOMIR

(fierbând)

Nu te-amesteca tu în vorbă!... Lasă-ne-n pace!... Nu știu...

(bea cu sete.)

ANCA

(foarte simplu)

Vrei să-ți spui eu, Ioane?... Uite cine. (arată pe Dragomir; acesta face o mișcare violentă.) Uite, Ioane, vezi tu? Țsta a omorât pe Dumitru. (lui Dragomir.) Zi tu că nu-i așa!... (Ion se scoală, începe să râză pe-nfundate și să ochească pe Dragomir.)

DRAGOMIR

(bea până-n fund, trânteste pe masă cana, care se face țândări, și se scoală)

Sunt prost eu că stau la vorbă cu doi nebuni!

ANCA Doi nebuni!

DRAGOMIR

(amenințător)

Tu, femeie!... (încruntat, pornește spre ea, care s-a retras la tarabă.)

ION

(dă un răcnet și se năpustește asupra lui Dragomir tăindu-i drumul; îl apucă de gât și-l învârtește în loc)
Stai aci!... De ce l-ai ucis, mă, pe creștin? (Anca din fund urmărește cu tot interesul jocul lor.)

DRAGOMIR

(luptând, înecat)

Lasă-mă, nebunule!

ION

(crescendo)

Atunci, dacă l-ai omorât tu, pe mine de ce m-a închis, mă?... De ce m-a chinuit? De ce m-a lovit în cap? De ce? (îl zguduie și-l împinge departe în față lângă masă; Dragomir palid cade gâfâind pe un scaun...) Dacă tu ești vinovat (obidindu-se treptat și arătându-și moalele capului) De ce mi-a făcut mie bubă aici înăuntru? (se vaită.)
Mă doare!... Mă doare!...

DRAGOMIR

(se ridică pe furiș de pe scaun și face un pas)

Cum să scap?

ION

(oprindu-se din plâns și repezindu-se)

Stai aci! (îl apucă de gât.)

DRAGOMIR Anco, mi-a stins puterile!

ION

(crescendo)

Tu... ești dracul!... Dacă tu ești dracul, de ce nu te duci să stai în balta unde te-a gonit Maica Domnului?... Or de ce nu mergi pe pustii locuri? Or de ce nu te întorci în fundul iadului?... De ce? (îl pune în genunchi.)

DRAGOMIR M-a răpus!

ION De ce să mă chinuiești tu pe mine? (îl lasă un moment și-l privește rânjind sălbatic.) Măi!... este la noi o ocnă părăsită... În fund e o baltă neagră... Dacă arunci o piatră-n fund, numa', de departe, din inima pământului, începe să aue, și aue tot mereu, și toc-m-a doua zi tace, când zice Maica Domnului: destul!... Acolo trebuie să vii tu cu mine... să te iau de gât (îl înhață) să te ridic și să te arunc în fundul bălții... așa!... Haide. (urlând.) Haide!... (îl târăște; Dragomir se zbate.)

ANCA

(aparte)

Îl omoară... nu trebuie!... (pune mâna pe bardă.)

DRAGOMIR Săi, Anco!

ION

(îl târăște)

haide! Nu urla, câine!

ANCA

(alergând în fața lui Ion, cu barda ridicată)

Nebunule! Îți crăp capul!

ION

(tresare, lasă pe Dragomir și se dă la o parte sfios)

Nu el?... N-ai zis tu?... Tu ai zis. (se retrage spre fund.)

ANCA

(ajutând pe Dragomir să se ridice)

Scoală!...

ION

(depărtându-se)

Atunci, mă duc. (iese repede în fund.)

ANCA

(după ce a ridicat pe Dragomir, care se așază obosit la masă și uitându-se în toate părțile)

Dragomire, s-a dus!

DRAGOMIR S-a dus?

ANCA Se duce-n sat... Trebuie să-l întoarcem înapoi și să-l ținem aci până vedem ce e de făcut... 'Aide după el!

DRAGOMIR Nu merg...

ANCA Fuge! N-o să-l mai ajungem...

DRAGOMIR Du-te tu.

ANCA

(suie și privind către el, aparte)

Așteaptă tu! D-abia a-nceput!... (iese în fugă prin fund.)

2.4. SCENA IV

DRAGOMIR singur, apoi *ION*

DRAGOMIR N-o să-l mai poată ajunge... și chiar să-l ajungă, ce folos! Parc-o să aibă ea destul putere să se lupte cu nebunul... A putut femeia să mă vânză... acu ar vrea să mă scape, dar n-o să poată... Ion o să spuie... Încă un an... Pentru un an, să pierz viața întregă!... Pentru un an! A! Când n-are omul noroc! (își apucă cu

mâinile capul. - Ion a apărut la vorbele din urmă, coboară și pune mâna pe umărul lui Dragomir; acesta se scoală și rămâne ca trăsnit.) Anco!

ION A trecut pe lângă mine acuma... eram pe laviță; s-a dus încolo la vale... Mi-e foame, dă-mi să mănânc. (șade.) Șezi și tu. (bea.) Bea și tu. (Dragomir se supune; - după o pauză lungă.) E unul la noi la ocnă... Ce om bun, vere! Cum mă miluiește el pe mine: mănâncă numai câte o fărimită și tainul lui mi-l dă mie! Țăla a fost ucis pe tată-său, și-l băgase pe frate-său la ocnă... Pe urmă, vezi ce l-a învățat pe el Maica Domnului, să vie la ocnă și să spuie: eu am răpus pe taica, lui neica să-i dați drumul, că nu e vinovat... (simplu.) Iac-așa.

DRAGOMIR

(din ce în ce mai mișcat)

Și...

ION Și i-a dat drumul lui frățini-său și l-a închis pe el.

DRAGOMIR Pe el...

ION D-apăi!... Într-un târziu după aia, a aflat el că frățini-său umblă să moară, și s-a rugat să-l lase de la ocnă să meargă acasă cu soldați numai pentru trei zile, că zice că: ce-am avut eu cu taica aia a fost altă socoteală; dar nu voi să plece alde neica până nu m-o ierta...

DRAGOMIR Și l-a iertat?

ION Da' de unde!...

DRAGOMIR Nu l-a iertat?

ION Nu, n-a vrut să-l lase de la ocnă să meargă...

DRAGOMIR Și frate-său a murit așa?

ION

(dă din cap că da, bea, apoi se uită lung la Dragomir)
Mă Dragomire, tu ești sănătos și cu mintea întreagă și o să trăiești bine... și eu... (zâmbind trist) o să mor așa... necăjit, bătut și nebun! (se ridică.)

DRAGOMIR

(foarte pătruns)

Ioane!...

ION Vezi... Tu la ce n-ai venit să spui pe cum că Ion nu-i vinovat... Pe Ion l-ați bătut în cap degeaba... Luați-mă pe mine. Ce-am avut eu cu Dumitru e altă socoteală, dar pe Ion lăsați-l săracul! (cu obidă adâncă) și Ion s-ar fi rugat la Maica Domnului Buna pentru păcatele tale... Vezi!... Vezi. (plânge liniștit.)

DRAGOMIR

(plânge înfundat)

Ioane, eu caut să te scap pe tine... Tu să nu mai mergi, nu mai trebuie să mergi înapoi la ocnă...

ION Da' unde o să mă duc eu?

DRAGOMIR

(iute)

Tu o să stai aci cu noi. (Anca intră prin fund și se oprește în ușa să asculte.) Or nu; mai bine să plecăm... Vino cu mine... scăpăm amândoi. Îți cumpăr haine nouă, pălărie, cizme nouă... De mâncare, de băutură... tot... îți dau eu ce-ți trebuie. (Anca se retrage afară în închide ușa; Dragomir pleacă amețit spre dreapta și se întoarce înapoi.) Or nu... vino și tu cu mine...

ION Unde?

DRAGOMIR Colea în beci... să scoatem banii (ia lampa) și să plecăm... 'Aide... (Dragomir pleacă cu lampa înainte

spre chepengul beciului; Ion îl urmează. Dragomir deschide și pornește să scoboare. Ion se retrage.) 'Aide!

ION

(retrăgându-se cu frică)

Nu, nu intru...

DRAGOMIR Da' să nu pleci!

ION Nu.

DRAGOMIR Or nu... stăi (iese din beci, aleargă la ușa din fund, o încuie și ia cheia; o pune în buzunar și coboară iar în beci.) Viu acuș...

ION

(trece la masă și bea, fredonează un cântec haiducesc, apoi se oprește ascultând)

A început iar... Când urlă câinele, moarte cineva...

DRAGOMIR

(iese din beci cu lampa și cu o ulcică în mână; închide chepengul la loc; vine la masă, scoate o basma din sân și toarnă în ea banii din ulcică; înnoadă basmauă și o pune în sân)

Gata, Ioane!

ION

(apucat de un fior)

Mi-e frig! (Dragomir, mereu pripit, se repede în stânga și vine îndată cu o zeghe, pe care o aruncă pe umerii lui Ion, și cu două pălării, una i-o pune lui Ion și alta o pune el pe cap.)

DRAGOMIR Acu plecăm... Tu să nu vorbești nimic pe drum... să mă lași pe mine. 'Aide...

ION 'Aide! (alt fior. Pornesc amândoi... Ușa e încuiată.)

DRAGOMIR Ne-a închis pe dinafară! (stă un moment, caută cu gândul și aducându-și aminte.) A! (se caută în buzunare... găsește cheia și deschide. Anca le vine în față; ei se dau înapoi; ea intră și închide ușa.)

2.5. SCENA V

DRAGOMIR, ION, ANCA

ANCA Da' încotro, Dragomire?... Încotro, neică Ioane?

DRAGOMIR Ascultă, Anco...

ANCA

(coborând cu Dragomir)

Nu mai spune, că știi; eram la ușe. (Ion se-nvelește în zeghe, se trânteste pe o laviță și se culcă.) Vezi, Dragomire, când zic eu că tu ești mai nebun decât... (*arată cu ochii pe Ion.*) Să fugi în lume cu el!... Pe unde o să umble? Pân pustii? O să vă întâlniți cu oameni... O să-l cunoască cineva... E scăpat de la ocnă... Și chiar să nu-l cunoască nimeni, poți tu să-i stăpânești mintea? Da' când l-o apuca iar turba ca adineaori?

DRAGOMIR

(demoralizat)

Atunci?...

ANCA Ce copil o să auză asta și n-o să priceapă ce legătură e între oamenii ăștia doi, de pribegesc în lume, fără să poată spune de unde vin, fără să știe unde se duc?

DRAGOMIR

(descurajat de tot)

Dar ce să fac?

ANCA Să rămâi aici și să-l ținem și pe el până ne-om gândi

la altceva mai cuminte.

DRAGOMIR Daca n-o vrea... dacă nu-l putem ține... (Ion geme și se zbugiumă în somn; Dragomir se sperie și se îndeasă spre Anca.)

ANCA Trebuie să putem... Cât o fi aici, îl iau eu pe seamă. (merge la Ion, care se munește rău în somn și zguduindu-l forte brusc.) Ioane! Ioane!

ION

(sare din somn; e cu totul apucat)

Da! Eu sunt vinovat... Maica Domnului mi-a zis să spui, ca să nu mă loviți... Bateți-l!... Dați-i la cap!... Se preface că e nebun... (înduișat către Dragomir.) Uite cum îl bate! Uite cum îi dă la cap lui Ion! (țipând de groază.) A!... Nu!... Nu!... Nu dați! (în culmea spaimii.) O să-i spargă oasele, îi turtește țeasta capului... O să-l omoare!... (își acopere ochii.)

ANCA Ioane!

ION

(crescendo)

De ce-l mai bate pe Ion dacă a murit? (dă cu piciorul ca cum ar vrea să înlăture ceva.) Să-l ia de aici... e plin de sânge... (mai dă o dată.) Nu mai mișcă... (iar.) A murit... (pornește spre fund.)

DRAGOMIR Pleacă! (amândoi se reped după el și vor să-l apuce.)

ION

(țipând)

Nu puneți mâna!... Să nu dați... Ion a murit! (se smucește și le scapă; se repede la tarabă, ia un cuțit mare și ridicându-l în sus măreț.) Nu puneți mâna!... Ion merge

la Maica Domnului. (se precipită în odaia din stânga.)

ANCA După el!

DRAGOMIR

(oprind-o)

A luat cuțitul!

ANCA Nu e nimic!... După el, să-l liniștim! Dacă răcnește așa, aude cineva de pe drum. (vrea să meargă spre stânga; Ion, cu figura radioasă, reapare ținând în sus cuțitul plin de sânge; face doi pași și se prăbușește; amândoi se reped la el și-l ridică.)

DRAGOMIR S-a înjunghiat! (îl așează pe o laviță lângă masă.)

ANCA Înjunghiat aici!... În casa noastră! (stă pe gânduri; pe chipul ei strălucește o inspirație.)

DRAGOMIR

(dezolat)

Ce-ai făcut, Ioane?

ION

(deschizând ochii)

Dă-mi apă... mi-e sete!

ANCA

(cu o bărdacă de apă)

Ține, Ioane.

ION

(bea)

Bodaproste... Maica Domnului mi-a zis: scoate-ți măruntaiele când intră Necuratul, și aruncă-le câinelui...

ANCA Ascultă, Dragomire.

ION ... Că eu, Maica Domnului, o să pui stavilă între tine și

rele... ș-o să dormi... o să dormi... Dă-mi apă... mă arde...
(Anca îi dă.)

DRAGOMIR

Ioane!

ION

(dând cu mâna într-o parte bărdaca)

Scoate-mi măruntaiele și dă-le câinelui să nu mai urle!...
Caută-mă la picior, din jos de genunchi... am un chimir...
Să te duci la ocnă și să-l dai de la mine ăluia de a omorât
pe tată-său...

ANCA

(scoate chimirul și-l bază în buzunarul lui Dragomir)
Ține... (aparte.) Nu moare odată... o să ne apuce ziua.

ION

(iluminat)

Uite veverița!... colo sus... pe cracă!... Uite-o (vrea să se
îchinez și-i cade mâna; - în extazul suprem.) Maica
Domnului!... Tu ești?... Tu mă chemi?... Stai, că viu...
iacătă-mă, viu!... (expiră.)

ANCA

(îchinându-se foarte pătrunsă)

S-a isprăvit!... Dumnezeu să te ierte, omule. (Dragomir e
zdrobit; ea, schimbând tonul d-odată.) Acu-i acu,
Dragomire... acu ce ne facem?...

DRAGOMIR Să dăm de știre...

ANCA Vrei să intri, or să mă bagi pe mine în fundul ocni!
Să zică că l-am omorât noi!... Nu. Până acuma nu știe ni-
meni c-a venit aici: să-l aruncăm în puțul ăl părăsit.
Mâine om astupa, puțul și atât... 'Aide! Nu e vreme de
pierdut! Se luminează de ziuă; rămânem cu mortu-n

casă până mâine noaptea... A! Să sting lumina... trece cineva pe drum și ne vede ieșind așa... (stinge lampa.) Pune mâna... (Amândoi iau pe Ion și pornesc spre fund; se aud în depărtare clopotele de la biserică... Ei se opresc s-asculte.) Toacă de utrenie... Ai avut încai noroc la moarte, Ioane: îți trage clopotele ca la toți creștinii!... La alții nici măcar atâta!... (Ies prin fund... Pauză - în timp ce clopotele urmează. Amândoi reintră. Anca aprinde lampa și-o aduce pe masă. Dragomir foarte deprimat șade; cămașa îi e mânjită puțin de sânge.)

2.6. SCENA VI

ANCA, DRAGOMIR

ANCA Acu, ce stai? Trebuie să te gătești de plecare.

DRAGOMIR De plecare...

ANCA Firește.

DRAGOMIR De ce să mai plec?

ANCA Ca să scapi și tu și să mă scapi și pe mine. Dacă se află, și ești tot aici, și eu am tăcut, se cheamă că amândoi l-am omorât... Eu... sunt nevinovată și nu vreau să cază vina pe mine. Dacă vrei să stai, eu caută să mă duc în sat și să spui tot, tot, tot... Dacă pleci, mă fac că găsesc pe Ion în puț și dau de știre... N-ai grije; îți las eu vreme destul s-ajungi departe... Tu ești fugarul, tu vinovatul... ș-am scăpat amândoi...

DRAGOMIR Vino și tu.

ANCA Dacă fug și eu, cade vina pe mine; nu poci asta... (suie; după o pauză mare, coborând la el cu brațele încrucișate.) Nu ți-e rușine! Nu ți-a fost milă și păcat de Dumnezeu!... Creștin ești tu?... Om ești tu? Vine un biet

păcătos în casa ta, îți cere o bucățică de pâine la masa ta, e obosit și te roagă de adăpost sub acoperemântul tău, îți spune taina lui, și tu, fiară fără de lege, pui mâna pe cuțit și spinteci omul! (Dragomir face niște ochi foarte mirați.) Cu ce-ți greșise bietul nebun?... Ce piedică ți-era el în lumea asta largă, unde e loc pentru toți? (cu toată energia.) De ce ai omorât pe Ion?

DRAGOMIR Eu... pe Ion!...

ANCA Pe Ion.

DRAGOMIR Eu... am omorât... pe Ion! (râde febril.)

ANCA Râzi? Nu tu, da' cine? (el se uită la ea lung; ea îi înfruntă căutătura; merge la el și-l apucă de pieptull cămășii.) Asta ce e? Sângele ăsta al cui e? Nu-i sângele lui Ion?...

DRAGOMIR

(își încheie repede minteanul la piept)

Fugi d-aici!

ANCA Nu te-ncheia, Dragomire; pe cămașe e puțin; în odaie dincolo e mult; uite, ici e plin... Du-te în curte, e stropit peste tot; mergi de scoate o găleată din puț, să vezi apa roșie... Tu, ucigașule, tu! O să te gunoiești de viu între pereții de sare umezi până o socoti Dumnezeu c-a venit ceasul să te cheme ca să te judece el mai bine...

DRAGOMIR Pentru ce?

ANCA Pentru că ai ridicat viața altuia...

DRAGOMIR A cui?

ANCA A lui Ion.

DRAGOMIR

(stă un moment și se șterge la ochi)

Femeie! Daca te-ar întreba cineva pe tine de asta, ce-ai spune?...

ANCA Ce-am văzut.

DRAGOMIR

(ciudit din ce în ce)

Ce?

ANCA

(simplu)

Că Dragomir a răpus pe Ion nu știu de ce!...

DRAGOMIR Tu?

ANCA

(ia lampa și o pune la oblon; apoi coboară)

Măcar că tu ai fost rău cu mine, mie tot mi-e milă de tine, Dragomire; am să-ți dau o povață... Dacă s-o întâmpla și n-ai avea noroc să scapi până la urmă; dacă or pune mâna pe tine, nu fi prost și te-apuca să tăgăduiești cum faci cu mine, că acolo nu te joci ca aicea: te-or pune la chinuri, vai de viața ta!... O să-ți rupă carnea, să-ți smulgă dinții și unghiile, să-ți descheie țeasta capului... Ascultă-mă pe mine, eu îți vorbesc de binele tău. (se uită cu neastâmpăr în fund.)

DRAGOMIR Care va să zică...

ANCA Faci ce-ți spui eu: mărturisești c-ai ucis pe Ion și te alegi numai cu pedeapsa; încai scapi de chinuri.

DRAGOMIR

(revoltat, bătând cu pumnul în masă)

Da' daca nu l-am ucis eu?

ANCA Asta e! Începem iar; ba nu, ba da, ba da, ba nu.

DRAGOMIR

(fierbând)
Lasă-mă! (își vâără capu-n mâini, astupându-și urechile.)

2.7. SCENA VII

ACEIAȘI – GHEORGHE

GHEORGHE

(intră repede, vede pe Dragomir și vrea să se retragă)
Dragomir!

ANCA

(suind la Gheorghe; foarte repede și șoptit)
Mergi în sat, ia pe primar și oricâți oameni găsești, spune
că te-am trimes eu pentru un omor... și vino cu ei...

GHEORGHE Ce e?

ANCA Mergi, îți spui... o să vezi... Vino iute! (îl mână
afară.)

2.8. SCENA VIII

ANCA, DRAGOMIR

ANCA

(vine cu pasul grav la Dragomir, care stă pe un scaun
cu capul în mâini)
Scoală, Dragomire, c-a sosit ceasul!

DRAGOMIR

(se scoală)
Ceasul!

ANCA Ceasul socotelii. Stăi drept... adună-ți mințile câte le
mai ai și răspunde la ce te-oi întreba... Pentru ce l-ai
omorât?

DRAGOMIR

(înecat de ciudă până la lacrimi)

Nu! Nu l-am omorât eu!... N-ai fost tu aicea? N-ai văzut tu?

ANCA Nu pe Ion... pe Ion lasă-l... De altcineva îți vorbesc eu acuma...

DRAGOMIR

(pălind, încet)

De cine?...

ANCA Știi de cine, nu te mai preface... Tu vrei să pleci, tu caută să pleci. (el face trist din cap că da; ea, aspru.)

Ei!... Nu faci un pas de-aici până nu-i zici pe nume... (privindu-l cu toată puterea.) Zi-i odată pe nume!

DRAGOMIR

(încet de tot)

Du...mi...tru!

ANCA

(răsufând din adânc)

Ai văzut? Așa! Du-mi-tru! (șade jos; el stă în picioare.)

Pentru ce l-ai ucis...

DRAGOMIR Pentru tine...

ANCA Pentru mine...

DRAGOMIR Ca să te iau eu...

ANCA Cum l-ai ucis? Spune. (își pune coatele pe masă și bărbia în palma și ascultă nemișcată; el stă drept, se încheie cu îngrijire în mintean și povestește simplu.)

DRAGOMIR Mă tot goneai... Odată, când ai ieșit de la biserică la Vinerea Marea, seara - ți-aduci aminte - m-am dat pe lângă tine și ți-am zis încet: "Anco! De ce n-ai vrut să mă iei pe mine? Eu tot te iubesc... Lasă-l pe Du-

mitru și vino!..." Ți-aduci aminte?

ANCA Da, mi-aduc.

DRAGOMIR Tu mi-ai răspuns: "Am bărbat, lasă-mă-n pace!..."

ANCA Și tu?

DRAGOMIR Eu am plecat acasă, n-am dormit toată noaptea și dimineața... m-am hotărât.

ANCA Cum ai făcut?

DRAGOMIR Știam când se-ntoarce de la deal pân pădure... și l-am așteptat... Venea șuiărând... Ne-am întâlnit, ne-am dat în vorbă... i-am arătat o plută înaltă; el a ridicat ochii în sus. Am tras cuțitul, și până s-aplece iar ochii... (se oprește, stingându-i-se glasul.)

ANCA

(își acopere fața - un moment - apoi și-o descopere și-l privește așteptând)

Ei?... Înainte.

DRAGOMIR Ce să-ți mai spui?

ANCA El ce-a făcut?

DRAGOMIR A țipat ș-a căzut în genunchi... a dat să scoată cuțitul... da' m-am repezit și l-am lovit peste mână și la beregată... când m-am aplecat la el, m-a mușcat de mână.

ANCA De la el era mușcătura! (îi face semn să urmeze.)

DRAGOMIR Pe urmă, l-am întors cu fața în jos, am mers la fântână de m-am spălat și m-am dus acasă să mă culc, că nu mai puteam, cădeam d-a-n picioarele de ostenit... Ion l-a găsit acolo... Pe urmă... știi...

ANCA

(sculându-se)

Știu... La un an ai venit și mi-ai zis: "Anco, nu-ți mai trăiește bărbatul, mă iei?" Vorba ta și glasul cum mi-ai spus-o, mi-au dat un junghi pân înimă; nici nu te luam altfel, că mi-erai urât; de-aia te-am luat ca să te aduc în sfârșit aici. De la început te-am bănuț. Tot ce-ai făcut pe urmă, întâi grija de sufletul răposatului, apoi spaimete și turba ta când îți pomeneam de el, vorbele tale fără șir tot de omorători și de termenele până când încape pedeapsa, și visurile tale cu capete de morți, care te mușca, și câte altele, puneau mai mult temei bănuțelii mele. Mai întâi, mă hotărâsem să te curăț - ba era să bag și alt suflet în păcat! - pe urmă am stat să mă gândesc mai bine. Adineaori credeam că o să te sugrume nebunul; era să las să te socotești cu el, dar aveam și eu cu tine o răfuială mai mare: nu te puteam lăsa să treci dincolo așa nejudecat aicea. (pauză.) Te-am judecat, te-ai mărturisit, trebuie să-ți dau acuma pedeapsa ce ți se cade c-ai răpus pe omul ce mi-era drag ca lumina ochilor, tu, care mi-ai fost urât totdeauna... (sue și-l lasă-n urmă.)

DRAGOMIR Eu te-am iubit... și...

ANCA Și?...

DRAGOMIR Și... da' acu e degeaba... Eu trebuie să plec în lume; tu... poate să iei pe Gheorghe... (încet și foarte încet) dar să știi că tot te iubesc...

ANCA Da? (râde.) Așteaptă să vezi tu acuma cum o să-ți plătesc eu ție dragostea. (pauză.)

DRAGOMIR Anco, eu plec... să mă ierți!

ANCA Să te iert! D-aia te-am răbdat eu lângă mine, d-aia

am umblat eu atâta vreme să te aduc aici, ca să te iert?
(râde. Se aud pași și glasuri afară.)

DRAGOMIR Taci!... Anco, vine cineva...

ANCA Da, vine Gheorghe, cu oameni... vin să te ridice că ai omorât pe Ion.

DRAGOMIR Pe Ion! (izbucnind.) Tu m-ai vândut... cu Gheorghe...

ANCA D-apoi cine?

DRAGOMIR

(îngrozit, căutând în toate părțile)

Femeie! Vreau să scap... Nu vreau să puie mâna pe mine!...

Mi-e frică!... Vreau să scap!

ANCA Nu se mai poate! (s-aude glasul lui Gheorghe.)

GHEORGHE

(d-afară)

Haide toți!

DRAGOMIR

(răcnind)

A! (țintește pe Anca și se precipită la ea s-o strângă de gât.)

ANCA

(țipând și fugind spre ușe)

Săriți, fiara! (ușa se deschide; Gheorghe și alți oameni năvălesc înăuntru) mă omoară și pe mine!

2.9. SCENA IX

DRAGOMIR, ANCA, GHEORGHE, mai mulți oameni

DRAGOMIR

(coboară aiurit și se înțepenește în față; Gheorghe și alți doi oameni coboară la el și-l apucă de amândouă

brațele; el se uită la ei pierdut și tremurând)□

Merg... merg eu... să nu mă bateți, merg! (rugător către Gheorghe.) Nu mă strânge așa tare de-acolo... Ți-am spus că mă doare!

ANCA Oameni buni... a tras aseară la noi în gazdă un biet drumet; nu știu de unde venea, nici unde se ducea... L-a ucis bărbatu-meu! În odaie și colea, uitați-vă, e lac de sânge!... Căutați în puțul ăl părăsit de lângă grădină... Avea nenorocitul de el un chimir la picior... acu e la Dragomir în buzunar. (Dragomir pune machinal mâna, scoate chimirul și-l dă răsărând prostește unuia din oameni.)

UN OM

(cu o frânghie în mână)

De ce omorâși creștinul, mă? (îl leagă.)

ALT OM Luați-l!... La primărie...

ANCA Oameni buni... eu v-am descoperit fapta; dar omul ăsta e bărbatul meu... O să mi-l luați de tot.. rămâi singură. Trebuie să mă lăsați să-i spui și eu o vorbă... (Oamenii se dau cu respect în lături; ea s-apropie de Dragomir, care stă nemișcat, și răspicat îi șoptește.) Dragomire, uite-te la mine: (el o privește) pentru faptă răsplată și năpastă pentru năpastă!
(Cortina)